

# LITERATUUR EN KUNST

## Moeders en kinderen.

Mini van den Iessel: Het witte doek. — J. H. Kok N.V., Kampen.

Naar ik meen is het bovengenoemde boek het debuut van een jonge schrijfster. En het is een forsich begin, niet alleen wat den omvang aangaat, maar ook naar den inhoud. De schrijfster is in Indië bekend, zoodat tal van kleine trekjes, typische bijzonderheden het Indische leven goed karakteriseeren. Dat er heele zinnen Maleisch in verwerkt slaan is voor Indischmannen ongetwijfeld heel aardig, zij zullen er Indië weer uit hooren, maar voor den gewonen lezer is het, ondanks de vertaling in een noot, eenigszins storend. Dit is natuurlijk maar een kleinigheid, en verhoogt noch vermindert de waarde van het boek.

Een Indische roman, zooals er de laatste jaren enkele verschenen, kan men dit boek niet noemen. Hier gaat het immers niet om Indië zelf, om de toestanden daar te teekenen of het leven van de inlanders. Nog minder om de inwerking van den Hollander op Indië en omgekeerd, te behandelen. Het land is hier meer mooie achtergrond, en de korte beschrijvingen die af en toe ervan gegeven worden, zijn goed, soms zeer interessant. Alleen, de schrijfster durft zich nog niet goed te laten gaan, wanneer ze haar natuurindrukken onder woorden wil brengen. Het blijft bij kleine opnamen, kiekjes, het wordt geen film van Indië, om een woord te gebruiken, dat past bij den titel.

Natuurlijk is het niet toevallig, dat een groot deel van het verhaal zich in Indië afspeelt. Een zeer belangrijk punt — de jarenlange gedwongen scheiding tusschen man en vrouw — zou overal elders minder aannemelijk zijn dan in de Oost. Wat hier van Indië gegeven wordt, het goede en het slechte dat het land biedt, geeft een bepaalde kleur aan het verhaal, zonder dat het noodzakelijk is voor het verloop ervan.

Een groot deel van het boek speelt zich echter af in Holland. Ook hier weet de schrijfster de sfeer van het plaatselijke goed weer te geven. Haar hart spreekt hier sterk mee. Het vaderlandsche milieu wordt met liefde geteekend, herinnering aan een mooi verleden klinkt er doorheen.

Het eerste boek — want eenigszins gewichtig, wordt het werk in vijf boeken verdeeld — beschrijft heel goed het sympathieke rectorsegezin uit het kleine plaatsje aan de rivier. Slechts terloops komen dingen ter sprake, die later van groot gewicht blijken, met name de godsdienstige opvoeding. De ouders, zeer verstandige mensen, voeden hun kinderen zeer vrijzinnig op. Catechisatie en bal passen in hun systeem goed bij elkaar. De kinderen mogen zelfs naar Zondagsschool als ze willen en de dienstbode mag hen gebedjes leeren, die ze ongehinderd jaren lang mogen bidden. De ouders zoeken steeds het goede voor de kinderen, laten hen in alles zooveel mogelijk vrij. De onderlinge verhouding is prachtig, gebaseerd op groote liefde en buitengewone tact. Met talent heeft de schrijfster het kinderleven in tal van leuke gevalletjes beschreven, waardoor de verschillende karakters goed uitkomen. Zoo leeren we Maleentje, de hoofdfiguur, kennen als iemand van een zacht karakter, dat liefdevolle leiding noodig heeft.

Hier komen we bij het probleem van het boek, als men dit zware woord wil gebruiken: de verhouding van volwassenen onderling met het oog op hun kinderen, en de houding der ouders tegenover hun kinderen.

Als Maleentje, getrouwd met een officier, naar Indië gaat, verwacht ze, dat het leven aan de zijde

van een sterken man, aan haar zal voorbijglijden als de mooie beelden op het witte doek. De werkelijkheid is een bittere ontgoocheling voor haar. Kort na de geboorte van een dochtertje, laat de eerzuchtige man vrouw en kind achter om zijn idealen in zijn werk te zoeken. De moeder blijft alleen met haar kind. Heel getrouw worden nu de eerste jaren van het kind beschreven, een stukje kinderpsychologie soms, maar dan heel eenvoudig, berustend op de aantekeningen van een moeder, die tijd heeft alle gebeurtenissen en alle leuke zinneljes op te schrijven.

De verhouding tusschen moeder en kind wordt daardoor intiemer dan in de meeste normale gezinnen het geval is. Wanneer na jaren zij man en vader in de binnenlanden opzoeken, is deze eerst wel verrast door de houding van het kind tegenover hem. Als zich echter de gedachte bij hem vasthecht, dat het kind slechts werkelijk houdt van de moeder, en dat de liefde voor hem niet op spontaneiteit berust, maar gevolg is van geregeld voorpraten der moeder, maakt hij zich van beiden los en acht scheiding het beste.

Uit de heele situatie die hier gegeven wordt op dit tragische punt in het leven der moeder, blijkt, zooals overal verder uit het boek, dat de schrijfster het zeer gecompliceerde leven van volwassenen niet zoo doorvoelt, dat ze het naar werkelijkheid kan beschrijven. De volwassenen blijven te veel groote kinderen; ze overreden elkaar met oppervlakkige argumenten, hun karakter-eigenschappen zijn die van kinderen, maar vergroot. Jim, de vader, is een enorm koppig, eigenzinnig kind. De scheiding had om zoo te zeggen, kunnen voorkomen worden door tactisch optreden, maar de schrijfster mist zelf de daarvoor noodige autoriteit tegenover haar personen.

Jaren later trouwt de moeder weer met een braven man — maar zonder tact. Hij voelt niets van de bijzondere verhouding tusschen deze moeder en dit kind en meent heel verstandig te zijn als hij den band tusschen die beiden tracht te verbreken, net als een kwajongen, die met zijn klomp een kaartenhuis in elkaar trapt, omdat zus anders dit voor een echt gebouw zou kunnen houden. Gelukkig wordt er een zusje geboren, dat heel anders van aard is, waar vader zijn opvoedingssysteem met meer recht, maar even weinig gevolg op kan toepassen. Zij bindt althans de ouders aan elkaar. Tevens geeft ze de schrijfster weer gelegenheid voor een massa leuke gevalletjes uit het kleine-kinderleven. Verbazend aardig en heel levendig.

Met vertof in Holland teruggekomen, schaarft de schrijfster al de volwassenen als kinderen om de zieke moeder. Hier kan ze zich weer met haar volle hart geven. Maar zoo gauw er hogere zaken aan de orde komen, faalt ze weer. Is het niet typisch dat een gesprek tusschen twee werkelijk geestelijk-zoekende moeders, over de vraag of theosophie of christendom haar troost kunnen geven, plaats vindt terwijl ze bezig zijn de kinderen te verschoonen?

De jonge moeder wordt en door enkele woorden van haar man en door enkele gesprekken — soms zeer oppervlakkig — met dominees, een werkelijk bekeerde vrouw. Ze voelt zich echter een stuk minder positief dan haar man, die haar beter ziet dan ze is, naar ze meent. Deze diep ingrijpende processen beschrijft de schrijfster als alle groote-menschen-kwesties veel te oppervlakkig. Men moet niet te veel letten op de psychologische motiveering, maar alleen op het resultaat. De verandering die er plaats vindt bij haar, zoowel tegenover God als tegenover man en kind, aanvaardt de lezer als noodzakelijk en logisch, hoewel de logische ontwikkeling niet gegeven wordt.

De kracht van de schrijfster ligt in de beschrijving van het kinderleven. Laat men de twee mannen weg die er in voorkomen, wat de schrijfster practisch ook doet, daar ze den eenen in de

binnenlanden van Celebes laat blijven, en den ander naar Indië terug laat gaan voor de rest van zijn diensttijd, dan houdt men over een boek vol van fijne, aardige, goede filmpjes van moeders met hun kinderen, op zeer verschillende leeftijden en zeer verschillende plaatsen. Het is dan een boek dat men met heel veel genoegen kan lezen. Deze schrijfster zal nog veel kunnen geven. Ze heeft talent.

Gr.

H. S.

# GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

## Het getuigenis des Geestes, dat wij kinderen Gods zijn.

### II.

In het slot van ons vorig artikel over dit onderwerp zagen wij, dat een veelverbreide, maar tegelijk een, veel kinderen Gods in de moeie brengende, opvatting van Romeinen 8:16, deze is, dat naast de werking des Geestes, die er mij toe brengt de belofte Gods, in Zijn Woord, te aanvaarden, er nog een andere werking van dien Geest is, waardoor Hij, rechtstreeks, zoo op mijn bewustzijn inwerkt, dat het mij is alsof ik, daarbinnen, een stem hoorde, die duidelijk tot mij zegt: „Gij zijt Gods kind”.

Ook deze verklaring is evenwel niet te aanvaarden.

Behalve dat ook een dergelijke inwendige stem nooit zou zijn te controleeren, geldt ook tegen deze opvatting het bezwaar, dat daarmee wordt aanvaard een openbaring Gods buiten en feitelijk boven de Schrift, terwijl God in Zijn Woord ons altijd leert, dat wij aan dat Woord zelf genoeg hebben en er voor ons geen andere zekerheid bestaat, dan die wij krijgen door de eenvoudige, kinderlijke aanvaarding van dat Woord.

Evenzeer als de opvatting van het Getuigenis des Geestes als een hoorbare stem uit den hemel, leidt deze beschouwing tot een mysticistische levenshouding, waarbij het inwendige licht ten slotte het een en al wordt en de Heilige Schrift op den achtergrond wordt gedrongen.

\* \* \*

Maar wat is dan de juiste verklaring?

Deze is niet te vinden, tenzij men een juist inzicht heeft in de beteekenis van dat „mede getuigen”.

In het profane Grieksch is de zin van dit woord aldus te omschrijven:

„Daar is iemand, die een getuigenis aflegt. Dat is het voornaamste.

Maar nu komt daar nog een tweede bij, die hetzelfde zegt als de eerste, die aldus het getuigenis van dien eersten getuige bevestigt en meer betrouwbaar maakt”.

In dien zin zoekt men nu ook telkens dit woord in Romeinen 8:16 te duiden.

Mijn geest zegt: „gij zijt Gods kind”.

En nu komt daarbij de Geest, die dat eerste getuigenis ondersteunt en een grotere mate van betrouwbaarheid geeft.

En dan moet natuurlijk de vraag onder de oogen worden gezien op welke wijze dat Geestesgetuigenis plaats vindt.

De vraag is echter of Paulus, als hij dit woord gebruikt, zich de dingen werkelijk aldus voorstelt.

Ik meen die vraag ontkennend te mogen beantwoorden.

Het woord, dat wij vertalen door: „mede ge-

genieten, al beperkte de proclamatie van 23 Aug. 1566 de gelegenheid voor gereformeerde prediking tot die plaatsen, waar ze ook vroeger gehouden werden. De gereformeerden waren hierover slecht te spreken, en zoo rees tusschen de Gereformeerde Kerk te Valenciennes en de Landvoogdes de kwestie over het al of niet gebruik mogen maken van kerkgebouwen binnen de stad. De gereformeerden wenschten binnen de muren der stad geschikte plaatsen om samenkomsten te kunnen houden. De Gouverneur van Henegouwen (Noircarmes) toonde zich aanvankelijk niet ongenegen aan dezen wensch te voldoen. Te dien einde liet hij zelfs in October een voorloopig contract opmaken met den kerkeraad, terwijl hij belofde spoedig in de stad te zullen komen om deze zaak persoonlijk te regelen. In November sloeg de stemming echter om en nam de Gouverneur een dreigende houding aan en waarschuwde hij tegen de overtreding van het compromis van 23 Aug.

Valenciennes, blijkbaar gesteund door den prins van Oranje, Brederode, en andere Edelen, gaf niet toe.

Zoo kwam het, dat de Landvoogdes den 11en December de stad schuldig verklaarde aan rebelle tegen den Koning, waarop Noircarmes het beleg voor de stad sloeg.

# POPULAIR-WETEN-SCHAPPELIJKE SCHETSSEN

## Uit het Martyrium van Guido de Brès.

### I.

De man, aan wien we onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis danken, geniet onder ons niet die bekendheid, welke hij verdient.

Nu is niet mijn bedoeling om in deze artikelen een korte biografie van dezen geloofsheld en martelaar te geven, al zou een populaire behandeling van zijn persoon, prediking en geschriften geen overbodige weelde zijn, daar het honderd jaar geleden is, sinds een populair werkje over het leven en sterven van De Brès verscheen. (Bähler, 1836.) Sindsdien verscheen de voortreffelijke dissertatie van Dr L. A. van Langeraad (1884), terwijl in 1911 door Dr F. Pijper in het achtste deel van de Bibliotheca Reformatoria Neerlandica werd uitgegeven de voornaamste bron, waaruit ook Van Langeraad putte: de „Procedures” — een boekje uit het jaar 1568, in octavo formaat en van 404 blz. — uit welke blijkt, „hoe Guido de Brès en

Peregrin de la Grange de leer des Evangelies door hun bloed bezegeld hebben.”

Hierin zijn ook opgenomen onderscheiden brieven van De Brès, terwijl het geheel besloten wordt door het verhaal van zijn marteldood.

Eenige van deze brieven en een gedeelte van het slot zullen in deze artikelen vertaald worden opgenomen om ze op deze wijze onder ieders bereik te brengen.

Hier en daar maak ik een enkele aantekening en breng ik eenige verdeling aan, terwille van de duidelijkheid.

\* \* \*

Het genoemde boekje begint met een woord vooraf over de dingen welke de Nederlanden zijn overkomen ter oorzaak van de religie.

Hierin wordt ook in het kort het beleg van Valenciennes verhaald, dat geduurd heeft van 14 Dec. 1566 tot 23 Maart 1567.

Den 9en Aug. 1566 was De Brès uit Antwerpen in Valenciennes gekomen.

Het is bekend hoe in dit jaar de Hervorming zich snel uitbreidde, dank zij het optreden der Edelen. Belangrijke concessies werden aan de Gereformeerden gedaan: zij zouden zelfs kerken mogen bouwen en de bescherming der Overheid

tuigen”

voor en

Daar is

toon en

harten, h

De hei

zegd, nog

In vers 1

eerste pl

de tweede

van getu

overeens

Gods.

Er is

een getu

Hoe m

tweeërle

Hier

worden

Daar i

Daar is

Voor d

legt een

Straks

vestigt v

den eers

Maar h

rechter.

Zoo nu

opgevat.

Immers

degenen

Het ge

denen z

Hier z

hetzelfd

rechtens.

Daardo

krijgt nu

die de h

daden be

komend

genis ka

dat het

méer kle

door de

dat zij, i

doen heb

Met an

twee get

vullen, m

waardoor

andert er

Of, nog

werken z

daarom z

worden d

Gods we

Als ik

dan kan

een ande

al kwam

genis da

Maar a

zeld ging

tuigenis

daden ni

hart nog

Het tw

in en z

kracht va

Datzelf

zegt daa

lieg niet

gevende

Paulus

selijk zee

naar het

Onderw

Teverge

het ingrij

aan haar

moest ov

De Brè

heid te

schuil in

aan voed

„Zij tre

maaltijd.

op de kos

gevlucht

gedachte,

de stad,

ciennes”.

het dorp

Vóór ik

de Brès

schreef,

Eerst k

neming t

hij over z

nik, well

gene, dat

aanbiddin